

σανε τον άρρωστο στον έλεο τῶ γυατρῶνε γιατί χάσανε κάθε έλπίδα για τή θεραπεία του. Μερικοί νέοι γιατροί άπ' τή γενιά του άρρωστου, φέγγοντας τήν έχτρα και τὸ μίσο τῶ γερο-σαρλατάνω συναδέρφω τους έφύγανε στ' αντίκρυθ βουνό. Κι άπ' εκεί, ζώντες σέ καθαρή κι άμόλυντη άτμοσφαιρα, καρφώσανε τὰ μάτια τους σέ γαλανούς κι άπέραντους όρίζοντες, πέρα πολύ μακριά στή χώρα τῶν έφτυχισμένωνε άθανάτω που θάν τούς μαρτυρήσανε τῆς άστένειας τὰ βάσανα.

Μνήσκοντας μόνοι με τον άρρωστο οί τρανοί μας οί προφασόροι, κάνανε συβούλιο και λένε : Γιατί να γιατρέψουμε τον άρρωστο ; Τι θα κερδίσουμε ; τὸ πολὺ πολὺ θα μας πλερώση πλουσιοπάροχα για τή βί-ζιτα, θα μας πῆ ένα άθάνατο έφκαριστῶ, που δέ γιομίζει κοιλιὰ—μπορεί να μας στήσει κ'ένα άδριάντα ύστερις άποφ πεθάνουμε. "Οχι ! όσο έχουμε τον άρρωστο στα χέρια μας πρέπει να φροντίσουμε να τότε κάμουμε χειρότερα που να μη μπορέσει να σταθεί αιώνας στα πόδια του τῶ άφαιρούμε κατ' άφρόνε τον τρόπο τὸ βίος του, τῶ κλέβουμε τὸ χρῆμα του, φιλάνουμε τὰ παλατάκια μας, σά μικροί ένθρωποι που εΐμαστε, άποθηκείουμε στις Τραπεζες τις χιλιάδες και τὰ έκτακτομύρια του για τὰ παιδιὰ μας και τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶνε μας. Κι ότα δέν τῶ άπομείνει τίποτις, τὸν άφίνουμε τον άθανάτω μας στην τύχη του κι άρχίζουμε να τραγαλίζουμε με εΐρηνη κ' ήσυχια κείνα που τῶ πῆραμε.

Κι άμ' έπος άμ' έργο. Τριγυρίζανε τον άρρωστο οί σατανάδες, τον χιλιέβανε, τον κλακέβανε, γλείφανε τις βρωμικες πληγές του, τῶ θυμίζανε τὰ περασμένα, τῶ βεβαιώνανε πως ή άρρώστια του εΐναι πολὺ λαφριά και πως γλήγορα θα γιατρεφτεί, φταίνει να μη βλέπει τί γίνεται γύρω του και να πάρε τὰ γιατρικά που θα τῶ συστήσουνε. Οί σατανάδες εΐφίβρανε κατ' καταχρόνια πιστὰ και χάπια που τρατάρανε νύχτα στον άρρωστο και για τὰ δ-πόδια κείνος τούς διώρισε σέ μεγαλες θέσεις και τους εΐπέτρεψε να διαφεντέφουνε όλη τήν περιουσία του.

Τὰ γιατρικά τους μεθύσανε τον άρρωστο. Νύχτα και μέρα παραμιλούσε, πιστέβε πως γιατρέφτηκε δ-λότελα και πως εΐγνε ο 'Αρχιός 'Αθανάτος. Τὸ δ-νειρο τῶ παλιού τῶ μεγαλείου περνούσε μπροστά άπ' τὰ μάτια του τὰ κλειστά ώσαν πραγματικότητα, μιλούσε άλλ' άντ' άλλων σέ γλώσσα κορακίστικη, εΐσφιγγε τις γροθιές του, φοβέριζε τὸν κόσμο που δέν βλέπει—γιατί τῶ δέσκανε οί άθεόφρονοι γιατροί του

τὰ μάτια—με τις σαΐτες του πολέμησε τὰ κανόνια, με τις ψωροβάρες του τὰ θωρηχτά !...

"Αμα όμως έπαβε ή δύναμη τῶ σατανικού τῶ πιοτῶ αλλοίμονο ! Ξανάπεφε ο καημένος ; ο άθά-νατος στο στρώμα κ' αίστανότανε τον έαφτό του χειρότερα παρα άλλοτε. Οί πληγές του βρωμούσανε πίοτερο, ή ψύρα που τον έτρωγε περίσσεβε, τὸ μυαλό του σκοτιζότανε κ' εΐβαζε φωνές άπελπιστικες. Τους εΐδιωχνε τους άτιμους τούς γιατρούς, ζητούσε άλλους. Παρουσιάζουνταν πάλε οί ίδιοι με άλλες μά-σκες. 'Αλλάζανε πάλε τὰ χρώματα τῶ σατανικού πιοτῶ, περίσσεβε ή μεθυστική του δύναμη. Τὰ έ-δια κι ακόμα χειρότερα. 'Αφτῆ τῆ στιγμή ο άρρω-στος στραβωμένος άπ' τή δύναμη τῶ γιατρικού κεί-ται ξαπλωμένος φαρδύς πλατύς. Μιά βρωμα, που μπορεί να θανατώσει κάθε ένθρωπο, ξαπλώνεται γύρω του, ενῶ άφτός ύπνωτισμένος παραληρεί για περα-σμένα μεγαλεία, πετᾷ στην κορυφή τῶ Σινά, κρπά-ζει τὰ Γεροσόλυμα, θρονιάζεται στην Πόλη, κἀβει βουργάρικα κεφάλια, λειτουργά στην 'Αγιὰ-Σοφία και γίνεται κύριος όλης τῆς γῆς ! Οί όνομαστοί προ-φασόροι ξακολουθάνε τὰ όργια, κοκκαλίζουνε τον άρ-ρωστο, γλείφουνε τὸ έμψυ άπ' τις πληγές του ! Και εΐπειδης ή βρωμα δέ σκοτώνει τον έαφτό της, οί προφασόροι ζούνε και βασιλέβουνε. Μονάχα αναγκά-ζουνται κάποτε κάποτε ν' αλλάξουνε τις μάσκες τους και τὰ χρώματα τῶ γιατρικού τους !...

Πούναι οί νέοι οί γιατροί, πούναι ή Νέα Γενιά που βγήκε καθαρή άπ' τὰ σπλάγνα τῶ 'Αθανάτου ; Φυγαδεμένη άπ' τον έαφτό της, άπ' τὸ όλο της, που κρατάνε οί δήμιοι στα νύχια τους, πλανάται στην κορυφή τῶ βουνού. Τὰ μάτια της έχοντας βυθισμέ-να εκεί πέρα στους γαλάζιους κι ήλιοφώτιστους ήρί-ζοντες, ανασαίνοντα; εΐλέφτερο και μυρωδάτω άγέρα, γυρίζει κάπου κάπου κατὰ τή Φύτρα της, λογοσιά-νεται με τούς σκτανάδες και καλεί τον άρρωστο ε-κει στα ψηλά. Τῶ κάκου ! Τὸ κίθριο, τὸ λεφτό τραγούδι της δέ συγκινά τον άρρωστο γιατί δέν τὸ άκούει. δέν τὸ νοιάθει. Οί σαρλατάνοι, που τριγυρ-νάνε τον 'Αθανάτο, τῶ συνειθίσανε τή βάρβαρη χον-τρή και θορυβώδη μουσική ! 'Εσεΐς Νέα Γενιά, άφί-στε τήν κορφή τῶ βουνού ! Κατεβάτε στον άρρω-στο. Ζυγώστε κοντά του. Τραγουδήστε στή γλώσσα του κοντά στο άφτί του τὸ μαγικό τὸ Σκοπό ! Τὰ μάγια θα λυθουνε ! Τὰ όρνια τῆς νύχτας τὰ βρω-μερά θα φύγουνε, εκείνοι που κρατούσανε τον Προ-μηθέξ στα νύχια τους θ' άφκνιστουνε άπ' τῆς γῆς

τὸ πρόσωπο ! 'Εσεΐς τότε θα ένωθῆτε με τή Φύτρα σας ! 'Ο άρρωστος θα ξαναγυρίσει στην άγκαλιά τῆς μεγάλης Μητέρας κ' εΐλέφτερος άπό κάθε πρό-ληψη που τῶ φορτώσανε στή ράχη οί αιώνας, γλυ-τωμένος άπ' τὰ φαρμάκια τῶν άφτοχειροτονημένωνε γιατρῶ του, θα πεταχτεί στα πόδια του, θα μεγα-λώσει δλοένα και θα μεταμορφωθεί σέ άνίκητο γί-γαντα, που θ' άπλώσει τὰ στιβαρά τὰ χέρια του, για ν' άγκαλιάσει όλο τον κόσμο σαν γκαρδιακό ά-δερφό του !

ΓΙΑΠΩΝΑΣ

ANGELUS

I

Στήν άγια σκιά τῶ πατέρα μου.

'Επάτησα κ' εγὼ τὸ χῶμα όπου βλάστησαν κ' ανθούνε τὰ φωτολόβουδα όλων τῶν τεχνῶν και τῶν επιστημῶν. Είμαι σέ θεσηκενική εΐκασση σαν τον εϋλαβέστερο προσκυνητή. 'Οπου διαβαίνω κι όπου σταματῶ αισιάνομαι τήν άνάγκη να γονατίσω.

"Ω επέρκαλε τότε κ' αφάνταστε, όπου δέχτηκες κίποτε για να φιλοξενήσεις — ποιός ξέρει για πόσον κρηθν άνύμα, —δλους τούς θεούς και δλους τούς ή-ρωες τῆς 'Αρχαίας 'Ελλάδος, τῆς πατρίδας τῶν όλων και τῶ κανενός, δέξου με τον ταπεινόν εμένα, εμέ-να τον ουιδανόν, τον άπάτριδο, τον άλήτη και πλάτη με καλωσύνη και με στοργή.

"Σκόρπισέ μου τὸ φῶς, που δυρω με τή δίψη ενός Ταυτάλου, στο σκιαδιασμένο μου τῶ και δέϊξε μου τήν πηγή τῶ νερού που ανανεώνει τις μαρα-μένες και στεϊρες ζωές.

"Είχα τή δύναμη τῶ πρωτόγονου μέσα μου κ' εΐχα τή σοφία τῶ χωριάτη ; εΐχα τῶ βουντίσιου τῆ μουσική στην καρδιά μου και τῶ λογιίτη τὰ δῶρα τὰ φυσικά και κατέβηκα στην πολιτεία και ταΐριαξα φλο-γέρες και βιολιά, τραχιά και πολυδύναμα και μ' άκου-σαν στην άγορά και μ' αναγέλισαν και μου συντρι-ψαν τὰ όργανα και με κνυρησαν με πέτρες και με κοτρώνια.

"Επῆρα τὸ παραγμὸ για τήν άγνωσούνη τους κ' άγκάλιασα τή φρίκη και τὸ μαράζι κ' εΐμαι τὸ φύλλο τὸ ουρμένο στους άνέμους κ' έχω ακόμα τον ήλιγο τῶ δδοιπόρου που πέρασε τὸ γιοφύρι τῆς ά-βύσσου.

"Ίώρα, τόνωσέ μου εσῆ. τὸ Τόπε φιλόξενη πάν-

πεζακι. και να μην καθεται άπανω σαν τον κοΐτικο. ενά χολυσκάνη. Τῆς άνεβόζανε τὸ πρόγμα της και ή κίνηση κάτω τῆς τροπεζαρίας τῆ διασκέδαζε στο φαγι της. Μιάν απογεματινή. εΐτυχε να λιγοθυμήτη και χρειάστηκε να την πλαγιασουνε μανι μανι. Πρώτη τῶ Σπορια. Φωνάζανε άμέσως τῶ κ. Κουφέ από τὸ Νοσοκομείο. εΐλειπε ήρθε στή θέση του ένας φίλος του εσωτερικός, ένα παιδί, τήν κοιτάζε. Τι-ποτις. 'Ακολουθήσανε κατ' τέτοια και στο Μπ... δέν εΐχε άκόμη άκρετή δύναμη και κουραζότανε ση-κιωμένη. μάλιστα σαν περπατούσε. Η όψη της όμως ώραία, ζωντανή και φρέσκια τήν εϋλεπες και δέν τόννωιωθες πως εϋλεπες άρρωστη. 'Ο 'Αντρέας, για να τῆς δώση θάρρος, τις όχτώ τῶ Σπορια, τήν πῆ-γε στην τροπεζαρία, στην άβλή, μιχ στιμούλα και στο έργαστήρι τῆς 'Ανας τήν άδρικνή, τετάρτη, ενιά, τήν πῆγε πια και στο δικό του τὸ έργαστήρι. Δέν πιστέβε τὰ μάτια της, ή καημένη, και ζύγωσε τρεμάμενη στή βιβλιοθηκούλα τῆς 'Ολιας. Τήν πα-ρασκευή, έντεκα, μεγάλη χαρά ύστερις από πέντε μήνες δλότελη διακοπή, άδιαθέτησε ξζαφνα τὸ κο-ρίτσι, σά να μην εΐχε πάψει ποτέ της. 'Αριστο ση-μάδι, καθώς τὸ ζήγησε ο γιατρός. 'Αριστότερο, που τις εΐκοσι τῶ Σπορια, κεραική, βγήκε πια και ή

τρίτη μετξωτή κλωστήσα. Στρατί στρατί, εΐπαιρ-νε ή Κατινούλα τον ίσιο όρόμο.

"Ενα πῆμα μονάχι, ίσως και δυό, τούς βάζανε σέ κάποια φροντίδα, τον 'Αντρία και τήν 'Ανα. Τὸ νερό εΐδεινε πάντα λίγο έμψυ στον πάτο, του-λαχιστο σά θολωμένι έμοιαζε, κ' οί θερμοκρασίες πάλε, από τις δεκαξή τῶ 'Αη Δημήτρη, που άρχι-σε να τις ξεσηκάνη ο κ. Κουφές σέ φύλλο χωριστό, ίσα με τις δεκαπέντε τῶ Σπορια, που εΐπασε να τις μελετήση όλες μαζί ο 'Αντριάς, οί θερμοκρασίες εΐτοι κ' εΐτσι. Τὸ φύλλο εΐγραφε 39^ο, τις δεκαξή τὸ βρά-δι. εΐτετα ξακολουθούσε πρωί και βραδι, ταχτικά, 37^ο—38^ο3, 38^ο5—39^ο5 (εΐτανε τὸ μεράνυχο τῶ λαμναριού), 37^ο1—39^ο, 36^ο9—37^ο4, 37^ο8—37^ο8, 37^ο2—38^ο1, 37^ο—37^ο9, 36^ο4—37^ο8, 36^ο5—37^ο7, 36^ο4—37^ο6, 36^ο1—37^ο4, 36^ο4—37^ο6, 36^ο4—37^ο4, 36^ο4—37^ο9, 36^ο4—37^ο7, 35^ο9—37^ο1, 36^ο4—37^ο7, 36^ο3—37^ο8, 36^ο7—37^ο3, 36^ο4—37^ο8, 36^ο7—37^ο7, 36^ο2—37^ο9, 36^ο5—37^ο6, 36^ο4—37^ο7, 36^ο9—37^ο4, 36^ο4—37^ο6, 37^ο4—37^ο6 (άδιαθεσία), 36^ο6—37^ο8, 37^ο1—37^ο9, 36^ο4—37^ο4. Για περισσοτέρη ασφάλεια, συλλογίστηκε ο 'Αντρέας, από τις δεκαπέντε κι όμ-πρός, να τή θερμομετρή ο ίδιος, γιατί ενῶ κρατούσε

τὸ θερμομέτρο στην άμασκάλη, κάποιες μιλούσε γε-λούσε τὸ κοΐτσι με τον κόσμο που πηγαινοερχότανε στην κκερή της. Βέβαια εΐναι πως τήν ήσύχαζε κίόλας ή παρουσία του. Λοιπόν αποφάσισε κάθε μέ-ρα στις πέντε και τριάντα πέντε τάπόγμα σωστά, νάνεβαινη, να καθεται δέκα λεφτά σέ μιὰ καρεγιλί-τοξ, κατάντικρύ της, ώςπου να τελειώση. Δέ βγή-κανε όμως οί θερμοκρασίες καλύτερες, και τάποτελέ-ματχ κάπως τὰ ίδια. Σημείωνε τὸ φύλλο από τις δεκαξή στις εΐκοσιπέντε, 36^ο8—37^ο8, 36^ο9—37^ο6, 36^ο3—38^ο, 36^ο7—38^ο2, 37^ο7—38^ο (οί δυό μέ-ρες όπου βγήκε ή κλωστή), 37^ο2—37^ο6, 37^ο—37^ο6, 37^ο—37^ο8, 37^ο—37^ο4, 36^ο4—37^ο2. Τις εΐκοσιπέντε, παρασκευή, καλύτερεφε καθώς βλέπουμε κατεβαινοντας ή θερμοκρασία. Μα μεταξύ δεκαξή και εΐκοσιπέντε, άκολουθήσανε κάμποσα σπουδαία και πρέπει τώρα να τὰ δηγηθούμε.

'Ο κ. Κουφές, εΐδῶ κ' ενά μήνα που ερχότανε, δέν πρόσεχε πολὺ μήτε στή φούσκα μήτε στις άλλες φυσικές λειτουργίες. Τις εΐκοσιπέντε τῶ 'Αη Δημή-τρη παράγγειλε άλήθεια. εΐτσι περαστικά, ένα πλύ-σιμο τῶ κόλπου και τῆς τῶκαμε ή 'Ανα. Τις εΐ-κοσι τρεις τῶ Σπορια, ζύπνησε πάλε ο γιατρός και παράγγειλε πλύσιμο τῆς φούσκας με πρωταργκόλι,

τα, τὰ παραλυμένα μου νεύρα και βγάλε με απ' τήν απογοήτεψη που με κυριεύει.

«Κάνε με νά μὴν κλαίω—γιατι εἶνε πολὺ ἄδικο αὐτὸ— και δόσε μου τὴ χαμένη μου δύναμη, γιατί θέλω νά σὲ προσκυνήσω και νά σὲ δμνήσω με τὰ δάκρυα στὰ μάτια, που νά μὴν εἶναι δάκρυα τῆς ἀρρώστιας, ἀλλὰ δάκρυα τῆς ὑγείας που ξεχειλλίζει.

«Ὅλες τίς τραγωδίες τῆς ζωῆς μου τίς ἀλλοπάλιλλες, που στὰ μάτια τῶν συμπατριωτῶν μου—ἀν ἔχω κι' ἐγὼ τέτοιους—γίνονται κωμωδίες, θέλω νά τίς λογομνησῶ κοντά σου.

«Δόσε μου τὸ ἀλημονάνδι νά μυρίσω και δόσε μου τὸ λατὸ νά γευτῶ.

«Ἀπὸ ὄλους τοὺς προσκυνητές σου ὁ ἀσημότερος ἐγὼ, κι' ἀπὸ ὄλους τοὺς δοξασιές σου ὁ ἐλάχιστος ἐ γ ὠ ε ἰ μ ἰ· μὰ σου φιλῶ τὸ χῶμα με εἰλικρίνεια κι' ἐγὼ κι' ἀπλώνω τὰ χέρια και σου ζητουλεύω τῆς σκέψης μου τὸ ξελαγάρισμα και τοῦ πνεύματός μου τὸ φτέρωμα.

«Θέλω στερεὸ τὸ νοῦ μου κι' ἀντισμένη τὴ σκέψη μου νάχω σὸν ἐμπω στὰ μουσεῖα σου και στοὺς ναοὺς σου· ν' ἀντικρύσω γαλήνιος τὰ ἡμερα μάτια τῶν ιατῶν σου και τὰ χαμόγελα τῶν ἀθανάτων σου.

«Ὡ, θέλω ἀκέρια τὴν ἡδονὴ σὸ ἐξάνοιγμα μιᾶς πολυκίνητης εἰκόνας ἐνὸς Δαίβ και θέλω ἡ μουσικὴ τοῦ Ὁρφέα ἐμπρός σου Ἄθη τὰ κατώφλια, ἡ ξαναζωντανεμένη ἀπὸ ἓνα Μασσενὲ νά με συνιρίψει σὸν τὴν ἀκούσω.

«Θέλω σὸ κάστρα σου τὰ ἱστορικὰ ν' ἀνέβω ν' ἀνικρύσω παραδόξες ἀναιολές και πρωτόδοτες δῦσες, θαμπές και μουσικές, που δὲ θυμίζουν τὸν Τόπο που ἔζησα και θέλω ν' ἀντλήσω τὴν ἐμπνευση ἀπὸ κοθεὶ που τὴν ἀντλήσαν ὄλοι οἱ μεγάλοι σου πλάστες.

«Θέλω σὸ περιβόλια και σὸ πάρκα σου ἀνάμεσα νά αἰστανθῶ τίς πολὺμορφες ἐκδηλώσεις τῆς Τέχνης, ἀπ' τὸ σάτυρο με τὰ τραγῖου πόδια ὡς τὴ βασιλισσα με τὴ μεσαιωνικὴ ντυσιὰ και θέλω ὄλες οἱ μαρμαρίνες συμφωνίες νά μου δώσουν τὸ οἰγηλὸν ἄσμα και τὴ βουβὴν ᾠδὴ.

«Και κάτου ἀπ' τὰ γιοφύρια τοῦ πολυθρόλτου Σηκουάνα, θέλω, περνώντας με τὸν ἀιμὸ, νά συλλάβω τὰ μεγαλόπρεπα μνημεῖα, που εἶναι στημένα σὸν ἀπὸ κάποιους κύκλωτες, κάτου ἀπ' τίς τρανές κამάρες, τοὺς θόλους και σὶς ἐμπαισιές.

«Και θέλω τώρα νά διαβάσω ξανά και νά αἰσταντῶ τὴν ἀλλόκοτη μουσικὴ τοῦ ἀθλίου Verlaine και τὸν πόνο—ὦ τὸν πόνον ἀδερφό τοῦ φρικιασμένου Baudelaire.

«Νὰ πιάσω τὴ θεία κι' αἰθέρια ἔκφραση τοῦ θείου κι' αἰθέριου Mallarmé με ὄλους τοὺς γαλανοὺς ἀγγέλους και ν' ἀκολουθῶ τὸν Leconte de Lisle, πανώριον ἐκεῖνο βέβηλο, σὴν ὁρμὴ του—δρμὴ που συνιρίθοντας δημιουργεῖ.

«Τίναξε τίς ἀράχνες ἀπὸ τὸ πνεῦμα μου, κάνε με νά λογομνησῶ τίς τραγωδίες τῆς ζωῆς μου και δόσε μου τὴ δύναμη νά μὴν κλαίω ὅπως τώρα γιατί τρομάζω, και θὰ σου προσφέρω σὲ ὄλους σου τοὺς βωμοὺς θυσιᾶς ἀπὸ τὴν ἀγνή ψυχὴ μου, ὄλες τίς ἀρετὲς που ἐγγλύττωσα ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς γκρεμοὺς και τὰ βάρυθρα που μ' ἀνοιξεν ἡ σκληρὴ κοινωνία νά διαβῶ και τὰ διάβηκα ἄσπιλος.

Πυρίσι, Ἀπρίλης 1907

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ

Ἄγαθὲ μου «Νουμά»,

Ἄφορμὴ σὸ γράμμα τοῦ Ἑφταλιώτη μας γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Βερναρδάκη, σὸ γράφω σήμερα τὰ λίγα τούτα λόγια, που σὸν μπαγατιάτικα ἔρχονται τώρα, ὕστερ' ἀπ' ὅσα δημοσιεύθηκαν σὶς φημερίδες κείνες τίς μέρες.

Ὁ Βερναρδάκης πέθανε σὶς 12 τοῦ Γενάρη, Παρασκευὴ μέρα, και μεῖς ἐδῶ, σὸ Μεσαγρὸ τουλάχιστο, τὸ μάθαμε Σάββατο βράδυ, νύχτα μάλιστα· παραξένο ἀπὸ, ἀπὸ κατόπι βεβαιωθήκαμε πὺς ἀπὸ τὴ Μιτυλήνη εἶχε σταλθεῖ εἰδηση σ' ὄλες τίς κοινότητες τοῦ νησιού. Στὴν κηδεῖα του, που θὰ γινότανε τὴν Κυριακὴ κατὰ τίς 10 πρὶ μεσημέρι, δὲ μοῦ ἐμνησκε καιρὸς νά πάω, ἀν και πολὺ τὸ πεθυμοῦσα, μὰ οὔτε εἴτανε πικ καιρὸς τὴν ὥρα που τὸμαθα νά συνεννοθῶ με τίς ἄλλες κοινότητες τῆς Γέρας, γιὰ νά πάει κι ἀπὸ δῶ ἀντιπρόσωπος, καθὼς εἶχανε στείλει οἱ μεγαλύτερες και σημαντικώτερες κοινότητες τοῦ νησιού μας, γιὰ νά προσφωνήσουνε τὸ νεκρὸ και νά καταθέσουνε στεφάνια σὸ τιμημένο λείψανο τοῦ μεγάλου πατριώτη· κακὴ ἐντύπωση ἔκαμε ἡ ἀπουσία τῆς Γέρας, που μόλις τὴν ἐπαθριανὴ τῆς κηδεῖας ἔστειλε ἄθρωπο γιὰ νά πάει συλλυπητήριο γράμμα στὴ χήρα του.

Τὸ λείψανο τοῦ Βερναρδάκη, ἀπὸ βαλσαμώθηκε, βάλθηκε στὴ μεγάλη πανηγυρικὴ σάλλα τοῦ γυμνασίου τῆς Μιτυλήνης κ' ἐκεῖ ἔτρεχε, καθὼς σὲ

προσκύνημα, ὅποιος ἤθελε νά δεῖ γιὰ στερεὴ φορὰ τὸ μεγάλο νεκρὸ· ἐκεῖ γενήκανε και οἱ προσφωνήσεις ἀπὸ καθηγητῆς και ἀπὸ ἀντιπρόσωπους. Ἡ κηδεῖα του, κατὰ που λένε ὄσοι βρεθήκανε σὲ δάφτη, μήτε γένηκε μήτε θὰ ματαγενεῖ ποτὲ στὴ Μιτυλήνη. Χιλιάδες κόσμος τὴν παρακολουθήσανε. Σπίτια, καταστήματα, μαγαζιά εἶχανε ἀδειασεῖ και κλειστεῖ, και ὁ κόσμος ἀκρατῆτος χύθηκε στὺς δρόμους γιὰ νά συνοδεύει ὡς τὸ στερονο του κατατόπι τὸ δοξασιμένο βλαστὸ τῆς χώρας του, τὸ καμπαρὶ τῆς πατρίδας και τὸ ἀνεχτίμητο καρφικα—θαρῶ πὺς δὲν ἐνέκι ὕπερβολὴ νά πει κανεὶς—τοῦ ἔθνους. Οἱ ἀρχές τῆς πρωτεύουσας, ὁ μουτσαρίφης με μικρὸ στρατιωτικὸ ἀπόσπασμα, ὁ ἔλληνας πρόξενος ἐπιφορτισμένος ἀπὸ τὴ ἑλλ. κυβέρνηση, οἱ ὑποπρόξενοι ὄλων τῶ Δυναμιῶν (*), καθηγητῆς, δασκάλοι, και μαθητῆς, τραπεζίτες, ἐμπόροι, τεχνίτες, ἰργάτες, χαμαληδες μικροὶ μεγάλοι, ὄλοι φιλοτιμηθήκανε νά δεῖξουνε τὴν ἐχτίμηση και τὸ σεβασμὸ που πρέπει νά χρωστᾶ τὸ ἄθρωπότητα στὰ μεγάλα και σοφὰ πνεύματα που τὴν ἐ φωτίζουνε και τὴν καθοδηγῶννε. Ὅλοσ ὁ κληρὸς τῆς πόλης και τῶν περιχώρων με τὸν ἀγαπητὸ μας Δεσπότη και με τοὺς ψάλτες προπορεύοντανε, ἐνῶ πίσω ἀπὸ τὸ νεκρικὸ κρεβάτι, που τὸ σηκώνανε ἔφοροι και καθηγητῆς, ὄλες οἱ μουσικῆς τῆς πόλης—25 ἀπάνω-κάτω ὄργανα, παιανίζανε νεκρικὰ. Οἱ τιμαῖες ὄλων τῶν προξενείων και ὄλων τῶν καϊκιῶ μέσα σὸ λιμάνι εἴτανε μισοκάτκοτες, τὰ μπαλκόνια τῶν ξενοδοχείων και τῶ σπητιῶν ντυμένα με μαζὲς κίτες, μαθροντυμένα ὡς και τὰ φανάρια τοῦ φωταίριου μέσα στὺς δρόμους που τὰ εἶχανε κι ἀνκμμένα.

Ἡ νεκρώσιμη ἀκολουθία ψάλλθηκε στὴ μεγάλη νεόχτιστη ἐκκλησιὰ τοῦ Ἁγ Θεράπη. Ἐκεῖ μίλησε ὁ γυμνασιάρχης κ. Ὀλύμπιος πλέκοντας τὸ ἐγκώμιο τοῦ σοφοῦ ποιητῆ. Μερικοὶ εἶπνε—καπιὸς μαλιστα και τὸ δημοσίεψε σὲ τυμυρνάλικη φημερίδα—πὺς ὁ κ. γυμνασιάρχης «ὑπερέβη τὰ ἐπκαμμένα», πὺς τὸ παρακανε δηλαδὴ, γιατί μέσα στὰ τόσα παινέματα τοῦ πεθαμένου, εἶπε και πράματα που

(*) Τὴν πληθ. γενικὴ δυνάμειω, τὴ μεταχειρίζεται συχνὰ ὁ λαὸς ἐδῶ στὴ φράση «Κύριε τῶ δυνάμειω», σὲ θέλει νά φανερώσει θαμκομὸ, ξίμνισμα κτλ. Τὸ πῆρε βέβαια ἀπὸ τὸ τροπάρι τῆς Μ. Σαρακοστῆς: «Κύριε τῶν δυνάμειω μεθ' ἡμῶν γενεὸς κτλ», καθὼς πῆρε τὸ ζῶν χαριστόμεινι ἀπὸ τὸ ἀναστῆναι τροπάρι και τὰ τίτια. Δὲ μοῦ φαίνεται ἀπκομο τὴ γενικὴ ἀρτὴ νά τὴν καθιερώσουμε γενικεθόντις τονε. Μὰ γι' ἀπὸ ἄς ἀπορρίψουν οἱ μεγάλοι μας.

δοῦ και γιὰ δάφτη φρόντισε ἡ Ἄννα. Ἐῦπνησε ὄμως π Κουφίς, ἐπειδὴ ἔτσι τὸ φέρανε κατὶ καινούρια περιστατικά, εἰδεμὴ μπορούσε νά πάθῃ ὅ τι θέλεις ἡ Κατινούλα, δὲ θὰ ἴδρωνε τάφτι τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ νιού, τοῦ ἰσωτερικοῦ μας. Ὅπως εἶπαμε ἡ Ἄημο στὰ Παρίσια. Τὸ θέλησε φαίνεται ὁ κ. Μπούνιος, που ἄφησε τὸν Ἄντρεῖα νά παρῆ τέτοιο γιατρὸ. Ἐφὴ θεοῦ, που τουλάχιστο θεράπευε καλούτσικα τὴν πληγὴ ὄξω ἀπὸ τὴν πληγὴ δὲν τὸν ἐμελε γιὰ τίποτα, δηλαδὴ μήτε τοῦ περνοῦσε πὺς ἔπρεπε νά κοιτάξῃ. Ἀπὸ ἴσια ἴσια λέγαμε μιὰ μέρα ἡ Ἄννα και ὁ Ἄντρεῖας. Συλλογιστήκανε νά παρακαλέσουνε τὸν κ. Κλυζιού, νάρθῃ νά βίξῃ μιὰ ματιὰ. Ουμᾶται ἴσως ὁ ἀναγνώστης πὺς τοῦ εἶχανε μνησῆσει στὴν ἀρχὴ τοῦ χειμῶνα, τὴν ὥρα που ἐφεβγε γιὰ τὸ σταθμὸ. Πήγχανε τότες στὸ κ. Μπούνιο. Γιατί νά μὴν ξαναπάνε στὸ κ. Κλυζιού; Ὁ πρῶτος δάχτυλο δὲν κούνησε· γιὰ σίγουρο πὺς θὰ τὰ διορθώση ὄλα ὁ δεύτερος.

Ὁ κ. Κλυζιού, γιατρὸς σὸ Νοσοκομεῖο και τοῦτος, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Γιατρικῆς, καθηγητῆς σὸ Πανεπιστήμιο, γνωστὸς και περίφημος, εἴτανε χαραχτήρας ἀπὸ τοὺς σπάνιους, ὄσο γίνετα ἀκερδὸσκοπος, τίμιος, ντόμπρος και γενναῖος. Ἡ καρ-

διά του μάλαμα. Στὸ νοσοκομεῖο του, ὄταν τοῦ δείχνανε τὸ πρῶτὸ τίς ψεσινές θερμοκρασίες, ἀν και τὸ ἔξερε πὺς οἱ δαχτυλικτικες, ὄπως εἶχανε παραγγελιά νά τίς μετροῦνε οἱ νοσοκόμες, εἶναι πάντα τίσσερα ἡ πέντε δέκατα βαθμοῦ ἀνώτερες ἀπὸ τίς ἐξωτερικῆς, δὲν μπορούσε νά κρατηθῇ, μέσα του ἀνησυχούσε. Ἄς και τοὺς εἶχε τοὺς ἀρρώστους γι' ἀδέρφια. Ἴσως κιάλας ἀπὸ τὴν πολλὴ του τὴν ἀφοσίωση στὺς παθιασμένους, ἴσως νά τὰ χειροτέρεθε κάποτες τὰ πράματα στὴ διάγνωσή του. Φοβότανε τὸ κακὸ και τὸδδλεπε προτοῦ ἀκόμη φανερωθῇ. Μόνο γιὰ τὸν ἑαφτό του δὲν τὴν ἐνοίαζε. Μιὰ φορὰ, τίς σκόλες, ταξιδέθοντας πεζὸς μ' ἓνα συναδέρφό του, κιντύνεθε τὴ ζωὴ του γιὰ νά γλυτώση ἓνα χωρικό. Μεγάλη καλοσύνη ἔγραφε τὸ ἡμερο τὸ πρόσωπό του· ἐφεγγε ἀπάνω και τὸ ἡσυχὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης και τῆς διάνοιας. Ἄδύνατο νά μὴν τὸν ἀγαπήσης και με τὴν ἀγάπη ἐνοιωθῆς συναμα πὺς σὺ καταπράννε τοὺς λογισμοὺς σου, ἀμα κουβεντιάζεις λιγάκι μαζί του, ὁ φιλοσοφικός του ἔνοῦς.

Λαμπρὰ διάλεξε λοιπὸν ὁ Ἄντρεῖας γιατρὸ γιὰ τὴν Κατινούλα. Ἐπρεπε ὄμως πρῶτα νά μιλήση τοῦ κ. Κουφί. Σάββατο, δεκαεννιά τοῦ Σποριά, τὸν πῆρε σὸ ἔργαστήρι του και τοῦ εἶπε πὺς ἡ ἀδερφή

του κι ὁ ἴδιος τὸ νομίζουμε φρόνιμο νά συμβουλεφτοῦνε, ὄχι βέβαια πὺς ἄξιο, μὰ πὺς ἠλικιωμένο μάστορη, πὺς στοχαστήκανε τὸ φίλο τους τὸν Κλυζιού, γιατί, πρόστεσε ὁ Ἄντρεῖας ὄρθῃ κοφτα, ὕστερ' ἀπὸ τὰ φερσικατα τοῦ Νοσοκομείου, ὕστερ' ἀπὸ τὴ βίαση—και χαμογέλασε—δὲν ἔχει καμιά μπιστοσύνη στὸν κ. Μπούνιο. Χαμογέλασε γλυκὰ και τὸ γιὰ προυδάκι, χωρὶς νά διαμαρτυρηθῇ, χωρὶς νά τοῦ ἐναντιωθῇ στὰ τηλεφάτια του τὰ λόγια. Μήπως δὲν τὸν ἔξερε τὰχα τὸν παραφέντη; Πὺς νάπορήση γιὰ τὸ λόνο; Θάρξέψε μονάχα πὺς γιὰ νά δικαιολογήση τὸν Μπούνιο, ἔπρεπε κατὶ νά βρῇ—και τὸ βρῆκε, λέγοντας πὺς δὲν πειραξέει νά φωνάζουνε ἄλλο γιατρὸ, ἐπειδὴ τοντις ἀπὸ καιρὸ δὲ φωτούσε πικ γιὰ τὴν ἀρρώστη ὁ κ. Μπούνιος. Κ' ἔτσι τὰχα τὸν ἀθῶνε. Τὸ κατω κάτω χαϊρότανε μέσα του ὁ ἀγαθὸς μας ὁ Κουφίς που θὰ τοῦ δινότανε ἀφορμὴ νά γνωρίση κι ἄλλη σημαντικὴ ἰσοχότητα.

Ὁ Ἄντρεῖας μνήσσε ἀμέσως τοῦ Κλυζιού, γιὰ συνάντηση σπῖτι τους. Ἐλαβε τὸ γράμμα ὁ γιατρὸς τὴν κεριακὴ, δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε ὄμως τὴν ἴδια μέρα, ἐπειδὴ τὴ δεφτέρη, τὰπόδειπνο, εἰκοσι μιὰ, ἐμελλε νά ἰδωθῶνε σὲ μιὰ φιλαθρωπικὴ Ἐταιρία ὄπου εἴτανε ἀντιπρόεδροι κ' οἱ δύο τους. Πῆγε ὁ Ἄν-